

N. Min. h. Julseder på adertonhundrafemtio-talet.

Berättade av C. A. Isaksson, född 1832, och boende i Nickebo Åby socken.

Julen var en stor hög tid för både stora och små. Till julaftonen skulle allt sådant arbete, som kunde utföras i förväg, vara rundangjort.

När julgrisen slaktades, steg man upp kl. två på morgonen, för att hinna reda upp slakten på dagen. Fotogen fanns ej, i stället fick barnen stå och lysa med spingstickor. Slakten skedde ofta inne i stugan.

Några dagar före jul bakades så mycket bröd, att det räckte över värfren dagen. Brödet var av fyra slag, vanligt grovbröd, limpa och vörtbröd, jämte vetebröd. Man bakade även "hästar" och "hjortar" åt småbarnen. (4.5.)

Husmodern hade även på sin lott att brygga jultölet och stöpa talgljus.

Golvet i stugan skurades, varvid man använde en grannsviska. Mossa användes till att torka efter med. Någon julgran användes ej. I stället ströddes golvet i stugan med grannis.

På julaftonens förmiddag kom båtsmannen, för att uppbära sin julkost bestående av en brödlimpa, ett stycke kött och ett talgljus. Han blev då vanligtvis bjuden på mat och brännvin.

Även fattiga barn kommo till bondgårdarna och fingo julkost bestående av en bröd-

2
2
limpa, en skuffel mjöl eller potatis.

Gjälva helgen ansågs börja vid middagen. Då ställdes grytan, vari fläsket var kokat, mitt på bordet, så att alla familjemedlemmarna fingo doppa sina brödskinvor i fläskspadet. Lov^{et} sattes fram i en s. k. skinkskål av trä eller sten. Julölet dracks gemensamt ur en tennkanna, som bjöds omkring vid bordet. För övrigt bestod maten av risgrynsgröt, ärtvälling, kokta grisfötter rullfyllda, korv och buffisk omväxlande.

På julafton fingo barnen bada i en stor trättbalja, något annat badkar fanns ej att tillgå. Även de äldre gjorde sig rena och klädde på sig bäst re kläder.

På julmorgonen skulle alla bevrsta ottan i kyrkan. De unga gingo till fots i stora foljen. Tidigare på morgonen firade de döda sin julotta i kyrkan, vilket tillgick på samma sätt som en vanlig julotta. Det berättas, att en gumma, som kom mycket tidigt, fick se ljusen i kyrkan tända och prästen stå på predikstolen. Man sjöng och spelade som vanligt. Han gick då in i kyrkan. Då blev det alldeles lyst och mörkt, dörrarna låstes till, och han fick sitta ensam i kyrkan, till dess folk anlände. Det berättas även, att det fanns jord på kyrkbänkarna, som de döda hade fört med sig in.

Sker solen på juldagen blev det ett gott år.

Tidigt annandags morgonen red man "Staffans skede". Detta tillgick så, att man red ut, för att vattna sina hästar i rinnande vatten. Den som först vattnade, fick livligast hästar det året. När man hade vattnat, höljdes häst och ryttare med ett lakan, och man red in i någon stuga, under det man sjöng såhär: Staffan, Staffan, stalle-dräng, vattnar sina fålar fem, fålar fem! Den förste kan var ayret-grä, och den red Staffan själver på. De andra varo röda. De röda, de skaffar sig nog föda." Andra sökte skrämna hästarna genom att blåsa i en s. k. hasse-skärva.

Vid samma tid gingo grannarna i varandras ladugårdar, där de rengjorde och strädde med grans samt utfodrade kreaturen.

Mellan jul och nyår hade man julheligt d. v. s. då utfördes endast sådana arbeten, som varo nödvändiga, såsom kreaturens utfodring m. m.

Den som var först hemma från kyrkan nyårmorgonen skulle därigenom vara först med sitt arbete det året.

Tionde-dagen var gubbarnas dag. På den dagen gingo männen tillsammans för att kalasa, och smaka av varandras brännvinsförråd.

Julkalasen räckte sedan till tjugonde-dagen. Det hette: "Tjugonde dags Knut,

4
går julen ut." Lådanit vädret var nionde-
dagen, skulle det bliva i nio veckor
därefter.

Ungdomen hade även de sina
julkalas. Detta var nästan det enda
tillfälle på året, som bereddtes ungdomen
att få komma tillsammans. Då stiftades
ofta bekantskaper, som hade giftermål
till följd. Före kalaset iordninggjordes
maten på tallrikar, som sattes fram
på bordet, innan gästerna anlände.

Alfred Blomberg